॥ अभिश्रवण-मन्त्राः॥

॥पुरुषसूक्तम्॥

(तैत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः – ३/अनुवाकः – १२–१३)

सहस्रंशीर्षा पुरुषः। सहस्राक्षः सहस्रंपात्। स भूमिं विश्वतों वृत्वा। अत्यंतिष्ठदृशाङ्गुलम्॥ पुरुष पुवेद सर्वम्। यद्भूतं यच् भव्यम्। उतामृतुत्वस्येशानः। यदन्नेनातिरोहंति॥ एतावानस्य महिमा। अतो ज्यायाईश्च पूर्रुषः। पादौंऽस्य विश्वां भूतानि। त्रिपादंस्यामृतं दिवि॥ त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः। पादौंऽस्येहाऽऽभंवात्पुनंः। ततो विश्वङ्कांऋामत्। साशनानशने अभि॥ तस्माँद्विराडंजायत। विराजो अधि पूर्रुषः। स जातो अत्यंरिच्यत। पश्चाद्भमिमथों पुरः॥ यत्पुर्रुषेण हविषां। देवा यज्ञमतंन्वत। वसन्तो अस्याऽऽसीदाज्यम्। ग्रीष्म इध्मः शरद्धविः॥ सप्तास्यांऽऽसन् परि्धर्यः। त्रिः सप्त समिर्धः कृताः। देवा यद्यज्ञं तंन्वानाः। अबंधून् पुरुषं पृशुम्॥ तं युज्ञं बुर्हिषि प्रौक्षन्ं। पुरुषं जातमंग्रतः। तेनं देवा अयंजन्त। साध्या ऋषंयश्च ये॥ तस्मौद्यज्ञाथ्सेर्वृहुतः। सम्भृतं पृषद्गुज्यम्। पृशू इस्ता इश्चेत्रे

वाय्व्यान्। आरुण्यान्ग्राम्याश्च ये॥ तस्मौद्यज्ञाथ्संर्वहुतः। ऋचः सामानि जिज्ञरे। छन्दा रेसि जिज्ञिरे तस्मौत्। यजुस्तस्मादजायत॥ तस्मादश्वां अजायन्त। ये के चोभ्यादंतः। गावों ह जिज्ञे तस्मात्। तस्माज्ञाता अंजावयंः॥ यत्पुरुषं व्यंदधुः। कतिधा व्यंकल्पयन्। मुखं किमंस्य कौ बाहू। कावूरू पादांवुच्येते॥ ब्राह्मणौंऽस्य मुखंमासीत्। बाहू राजन्यः कृतः। ऊरू तदंस्य यद्वैश्यः। पद्धा १ शूद्रो अंजायत॥ चन्द्रमा मनंसो जातः। चक्षोः सूर्यो अजायत। मुखादिन्द्रंश्चाग्निश्चं। प्राणाद्वायुरंजायत॥ नाभ्यां आसीदन्तरिक्षम्। शीर्ष्णो द्यौः समवर्तत। पुद्धां भूमिर्दिशः श्रोत्रात्। तथां लोका अंकल्पयन्॥ वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवंर्णं तमंसस्तु पारे॥ सर्वाणि रूपाणि विचित्य धीरंः। नामांनि कृत्वाऽभिवद्न् यदास्ते॥ धाता पुरस्ताद्यमुंदाज्हारं। शुकः प्रविद्वान् प्रदिश्रश्चतंस्रः। तमेवं विद्वानुमृतं इह भंवति। नान्यः पन्था अयंनाय विद्यते॥ युज्ञेनं युज्ञमंयजन्त देवाः। तानि धर्माणि प्रथमान्यांसन्। ते हु नाकं महिमानं सचन्ते। यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः॥ अन्द्राः सम्भूतः पृथिव्यै रसाँच। विश्वकंर्मणः

समंवर्त्ताधि। तस्य त्वष्टां विदधंद्रूपमेंति। तत्पुरुंषस्य विश्वमाजानमग्रे॥ वेदाहमेतं पुरुषं महान्तम्। आदित्यवंर्णं तमंसुः परंस्तात्। तमेवं विद्वानुमृतं इह भवति। नान्यः पन्थां विद्युतेऽयंनाय॥ प्रजापंतिश्चरति गर्भे अन्तः। अजायंमानो बहुधा विजायते। तस्य धीराः परिजानन्ति योनिम्। मरींचीनां पदमिंच्छन्ति वेधसंः॥ यो देवेभ्य आतंपति। यो देवानां पुरोहितः। पूर्वो यो देवेभ्यो जातः। नमो रुचाय ब्राह्मये॥ रुचं ब्राह्मं जनयंन्तः। देवा अग्रे तदंब्रुवन्। यस्त्वैवं ब्राह्मणो विद्यात्। तस्यं देवा असन् वशे॥ हीश्चं ते लुक्ष्मीश्च पत्यौं। अहोरात्रे पार्श्वे। नक्षंत्राणि रूपम्। अश्विनौ व्यात्तम्। इष्टं मंनिषाण। अमुं मंनिषाण। सर्वं मनिषाण॥ ॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

॥ नारायणसूक्तम्॥

(तैत्तिरीयारण्यकम्/प्रपाठकः – १०/अनुवाकः – १३)

सहस्रशीर्षं देवं विश्वाक्षं विश्वशंम्भुवम्। विश्वं नारायंणं देवमक्षरं परमं पदम्। विश्वतः परमान्नित्यं विश्वं नारायण १ हिरम्। विश्वंमेवदं पुरुष्टिस्ति श्विम्पंजीवति। पितं विश्वंस्याऽऽत्मेश्वंर शाश्वंत १ शिवमंच्युतम्। नारायणं महाज्ञेयं विश्वात्मांनं परायणम्। नारायणपरो ज्योतिरात्मा नारायणः परः। नारायण परं ब्रह्म तत्त्वं नारायणः परः। नारायण परः। नारायणः परः। यचं किश्विज्ञंगथ्सर्वं दृश्यते श्रूयतेऽपि वा॥ अन्तं बिश्वं तथ्सर्वं व्याप्य नारायणः स्थितः। अनंन्तमव्यंयं क्वि समुद्रेऽन्तं विश्वशंम्भुवम्। पृद्मकोश प्रतीकाश्रू हृदयं चाप्यधोमुंखम्। अधो निष्ट्या वितस्त्यान्ते नाभ्यामुपरि

तिष्ठंति। ज्वालमालाकुंलं भाती विश्वस्यांऽऽयतनं महत्। सन्तंत १ शिलाभिंस्तुलम्बंत्याकोश्यन्निंभम्। तस्यान्तें सुषिर सूक्ष्मं तस्मिन्थ्सर्वं प्रतिष्ठितम्। तस्य मध्ये महानं-ग्निर्विश्वाचिविश्वतोमुखः। सोऽग्रंभुग्विभंजन्तिष्ठन्नाहारमजुरः कविः। तिर्यगूर्ध्वमधः शायी रश्मयंस्तस्य सन्तंता। सन्तापयंति स्वं देहमापादतलमस्तंकः। तस्य मध्ये वह्निंशिखा अणीयौर्ध्वा व्यवस्थितः। नीलतोयदं-मध्यस्थाद्विद्युष्टेंखेव भास्वंरा। नीवारशूकंवत्तन्वी पीता भाँस्वत्यणूपंमा। तस्याः शिखाया मध्ये परमात्मा व्यवस्थितः। स ब्रह्म स शिवः स हिरः सेन्द्रः सोऽक्षेरः पर्मः स्वराद॥ ऋतः सत्यं परं ब्रह्म पुरुषं कृष्णपिङ्गंलम्। ऊर्ध्वरेतं विरूपाक्षं विश्वरूपाय व नमो नमः। नारायणायं विद्महे वासुदेवायं धीमहि। तन्नो विष्णुः प्रचोदयात्।

विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवोचं यः पार्थिवानि विममे रजार्स्स् यो अस्कंभायदुत्तर्र स्थर्स्थं विचक्रमाणस्रोधोर्रुगायो विष्णोर्राटमिस् विष्णोः पृष्ठमंसि विष्णोः श्रेष्ट्रेस्थो विष्णोः स्यूरिस विष्णोध्वमंसि वैष्णवमंसि विष्णवे त्वा॥ ॥ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः॥

कृणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामेवा इसेन।
तृष्वीमनु प्रसितिं द्रणानोऽस्तांसि विध्यं रक्षसस्तिपिष्ठैः। तवं
भ्रमासं आशुया पंतन्त्यनुं स्पृशं धृषता शोशुंचानः। तपू इंष्यग्ने
जुह्वां पत्ङ्गानसंन्दितो वि सृंज विष्वंगुल्काः। प्रति स्पशो
वि सृंज तूर्णितमो भवां पायुर्विशो अस्या अदंब्यः। यो नो
दूरे अघश ईसो यो अन्त्यग्ने मार्किष्टे व्यथिरा दंधर्षीत्॥१॥
उदंग्ने तिष्ठ प्रत्याऽऽतंनुष्व न्यंमित्राई ओषतात्तिग्महेते। यो

नो अरांति सिमधान चुके नीचा तं धंक्ष्यत्सं न शुष्कम्। ऊर्ध्वो भंव प्रतिं विध्याध्यस्मदाविष्कृंणुष्व दैव्यांन्यग्ने। अवं स्थिरा तंनुहि यातुजूनां जामिमजांमिं प्र मृंणीहि शत्रून्। स तें जानाति सुमृतिं यंविष्ठ् य ईवंते ब्रह्मंणे गातुमैरंत्॥२॥ विश्वान्यस्मै सुदिनांनि रायो द्युम्नान्यूर्यो वि दुरों अभि द्यौत्। सेदंग्ने अस्तु सुभगंः सुदानुर्यस्त्वा नित्यंन हविषा य उक्थैः। पिप्रींषति स्व आयुंषि दुरोणे विश्वेदंस्मै सुदिना साऽसंदिष्टिः। अर्चामि ते सुमतिं घोष्यर्वाख्सं तें वावातां जरतामियङ्गीः॥३॥ स्वश्वांस्त्वा सुरथां मर्जयेमास्मे क्षुत्राणि धारयेरनु द्यून्। इह त्वा भूर्यो चेरेदुप त्मन्दोषांवस्तर्दीदिवा समन् द्यून्। कीर्डन्तस्त्वा सुमर्नसः सपेमाभि द्युम्ना तंस्थिवा १सो जनानाम्। यस्त्वा स्वर्श्वः सुहिरण्यो अंग्न उपयाति वसुमता रथेन। तस्यं त्राता भंवसि तस्य सखा यस्तं आतिथ्यमांनुषग्जुजोषत्। महो रुजामि बन्धुता वचोभिस्तन्मां पितुर्गीतंमादन्वियाय॥४॥ त्वं नो अस्य वर्चसिश्चिकिद्धि होतंर्यविष्ठ सुऋतो दमूनाः।

अस्वंप्रजस्तुरणंयः सुशेवा अतंन्द्रासोऽवृका अश्रंमिष्ठाः। ते

पायवंः सध्रियंश्चो निषद्याऽग्ने तवं नः पान्त्वमूर। ये पायवो मामतेयं ते अग्ने पश्यंन्तो अन्धं दुंरितादरंक्षन्। रुरक्ष तान्थ्सुकृतों विश्ववेदा दिफ्संन्त इद्रिपवो ना हं देभुः॥५॥ त्वयां वय र संधन्यंस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम वाजान्। उभा शर्मा सूदय सत्यतातेऽनुष्ठुया कृणुह्यह्रयाण। अया ते अग्ने स्मिधां विधेम् प्रति स्तोम १ शस्यमानं गृभाय। दहाऽशसों रक्षसंः पाह्यंस्मान्द्रुहो निदो मित्रमहो अवद्यात्। रुक्षोहणं वाजिनमाऽऽजिंघर्मि मित्रं प्रथिष्ठमुपं यामि शर्म। शिशांनो अग्निः ऋतुंभिः समिद्धः स नो दिवा स रिषः पांतु नक्तम्॥६॥ वि ज्योतिषा बृहता भाँत्यग्निराविर्विश्वांनि कृणुते महित्वा। प्रादेवीर्मायाः संहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षेसे विनिक्षे। उत स्वानासों दिविषंन्त्वग्नेस्तिग्मायुंधा रक्षंसे हन्तवा उं। मदं चिदस्य प्ररुंजन्ति भामा न वंरन्ते परिबाधो अदेवीः॥७॥[१.२.१४]

(तैत्तिरीय-ब्राह्मणम्/अष्टकम्-१/प्रश्नः--२/अनुवाकः-३)

सन्तंतिर्वा एते ग्रहाः। यत्परंः सामानः। विषूवान्दिवाकीर्त्यम्। यथा शालायै पक्षंसी। एव॰ संवथ्सरस्य पक्षंसी। यदेतेन गृह्येरन्। विषूची संवथ्सरस्य पक्षंसी व्यवंस्नश्सेयाताम्। आर्तिमार्च्छंयुः। यदेते गृह्यन्तैं। यथा शालांयै पक्षंसी मध्यमं वुश्शमुभि संमायच्छंति॥३३॥

पुवर संवथ्सरस्य पक्षंसी दिवाकीर्त्यंम्भि सं तन्वन्ति। नार्तिमार्च्छन्त। एकवि १ शमहंर्भवति। शुक्राग्रा ग्रहां गृह्यन्ते। प्रत्युत्तंब्ध्ये सयत्वायं। सौर्यं एतदहंः पशुरालंभ्यते। सौर्यो-ऽतिग्राह्यों गृह्यते। अहंरेव रूपेण समंर्धयन्ति। अथो अहं पुवैष बुलिर्ह्वियते। सुप्तैतदहंरतिग्राह्यां गृह्यन्ते॥३४॥ सप्त वै शीर्षणयाः प्राणाः। असावादित्यः शिरंः प्रजानाम्। शीर्षन्नेव प्रजानां प्राणान्दंधाति। तस्माध्सप्त शीर्षन्प्राणाः। इन्द्रों वृत्र हत्वा। असुरान्पराभाव्यं। स इमाँ लोकानभ्यं जयत्। तस्यासौ लोको ८नंभिजित आसीत्। तं विश्वकर्मा भूत्वाऽभ्यंजयत्। यद्वैश्वकर्मणो गृह्यते॥३५॥ सुवर्गस्यं लोकस्याभिजित्यै। प्रवा एतेंऽस्माल्लोकाच्यंवन्ते। ये वैश्वकर्मणं गृह्णतें। आदित्यः श्वो गृह्यते। इयं वा अदितिः। अस्यामेव प्रतिं तिष्ठन्ति। अन्यौन्यो गृह्येते। विश्वान्येवान्येन कर्माणि कुर्वाणा यंन्ति। अस्यामन्येन प्रति तिष्ठन्ति। तावाऽपंराधांथ्संवथ्सरस्यान्यौन्यो गृह्येते। तावुभौ सह महाब्रुते गृह्येते। यज्ञस्यैवान्तं गृत्वा। उभयौर्लोकयोः प्रतिं तिष्ठन्ति। अर्क्यमुक्थं भवति। अन्नाद्यस्यावंरुद्धौ॥३६॥ (तैत्तिरीयकाठकम्/प्रश्नः-३/अनुवाकः-९)

ऋचां प्राचीं मह्ती दिगुंच्यते। दक्षिंणामाहुर्यजुंषामपाराम्। अर्थवणामङ्गिरसां प्रतीचीं। साम्नामुदींची मह्ती दिगुंच्यते। ऋग्भिः पूर्वाह्णे दिवि देव ईयते। यजुर्वेदे तिष्ठति मध्ये अहंः। साम्वेदेनांऽस्तम्ये महींयते। वेदैरशूंन्यस्त्रिभिरेति सूर्यः। ऋग्भ्यो जाता सर्वशो मूर्तिमाहः। सर्वा गतिंर्याजुषी हैव शर्श्वत्॥४९॥

सर्वं तेजः सामरूप्य हं शश्वत्। सर्व हेदं ब्रह्मणा हैव सृष्टम्। ऋग्भ्यो जातं वैश्यं वर्णमाहः। युजुर्वेदं क्षंत्रियस्यां ऽऽहुर्योनिम्। सामवेदो ब्राह्मणानां प्रसूतिः। पूर्वे पूर्वेभ्यो वर्च एतदूचः। आदर्शमृग्निं चिन्वानाः। पूर्वे विश्वसृजोऽमृताः। शृतं वर्षसहस्राणि। दीक्षिताः सत्रमांसत॥५०॥

तपं आसीद्गृहपंतिः। ब्रह्मं ब्रह्माऽभंवथ्स्वयम्। स्तयः ह् होतैषामासीत्। यद्विश्वसृज् आसंत। अमृतंमेभ्य उदंगायत्। सहस्रं परिवथ्सरान्। भूतः हं प्रस्तोतैषामासीत्। भविष्यत्प्रतिं चाहरत्। प्राणो अध्वर्युरंभवत्। इदः सर्वः सिषांसताम्॥५१॥

अपानो विद्वानावृतंः। प्रतिप्रातिष्ठदध्वरे। आर्त्वा उपगातारंः। सदस्यां ऋतवोऽभवन्। अर्धमासाश्च मासांश्च। चमसाध्वर्यवोऽभवन्। अश्रूरसद्भाणस्तेजंः। अच्छावाकोऽभवद्यशंः। ऋतमेषां प्रशास्ताऽऽसीत्। यद्विश्वसृज् आसंत॥५२॥

ऊर्ग्राजानमुदंवहत्। ध्रुवगोपः सहोऽभवत्। ओजोऽभ्यंष्टौ-द्वाव्यणंः। यद्विश्वसृज् आसंत। अपंचितिः पोत्रीयामयजत्। नेष्ट्रीयामयज्ञिषिः। आग्नीद्वाद्विदुषीं सत्यम्। श्रद्धा हैवायंजथ्स्वयम्। इरा पत्नी विश्वसृजाम्। आकूंतिरिपन-हुविः॥५३॥

इध्म १ हु क्षुचैंभ्य उग्ने। तृष्णा चाऽऽवंहतामुभे। वागेषा १ सुब्रह्मण्याऽऽसींत्। छुन्दोयोगान् विजानती। कुल्पृतुत्राणि तन्वानाऽहंः। स्र्थार्श्वं सर्वशः। अहोरात्रे पंशुपाल्यौ। मुहूर्ताः प्रेष्यां अभवन्। मृत्युस्तदंभवद्धाता। शृमितोग्रो विशां पतिः॥५४॥

विश्वसृजंः प्रथमाः स्त्रमांसत। सहस्रंसम् प्रस्तेन् यन्तंः। ततो ह जज्ञे भुवंनस्य गोपाः। हिर्ण्मयः श्कुनिर्ब्रह्म नामं। येन सूर्यस्तपंति तेजंसेद्धः। पिता पुत्रेणं पितृमान् योनियोनो। नावंदविन्मनुते तं बृहन्तम्। सूर्वानुभुमात्मान र् सम्पराये। एष नित्यो मंहिमा ब्राह्मणस्यं। न कर्मणा वर्धते नो कनीयान्॥५५॥

तस्यैवाऽऽत्मा पंद्वित्तं विदित्वा। न कर्मणा लिप्यते पापंकेन। पश्चंपश्चाशतिः संवथ्यराः। पश्चंपश्चाशतिः पृतिन् विश्वंसृजां इदं विश्वंमसृजन्त। यद्विश्वमसृंजन्त। तस्मौद्विश्वसृजांः। विश्वंमेनाननु प्रजायते। ब्रह्मणः सायुंज्यस् सलोकतां यन्ति। पृतासांमेव देवतांनाः सायुंज्यम्। सार्थिताः समानलोकतां यन्ति। य पृतद्प्यन्ति। ये

नारायणसूक्तम्

चैन्त्राहुंः। येभ्यंश्चेन्त्राहुंः॥५६॥ ॐ॥

This PDF was downloaded from http://stotrasamhita.github.io.

 ${\sf GitHub: http://stotrasamhita.github.io \mid http://github.com/stotrasamhita}$

Credits: http://stotrasamhita.github.io/about/